

Motion till riksdagen 2011/12:Fö214

av **Bodil Ceballos m.fl. (MP)**

Vatten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en sårbarhetsgranskning som täcker hela landet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att innefatta vatten som potentiellt mål för terrorhandlingar i denna granskning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anpassa regelverken för byggande till de förändrade förhållanden som klimatförändringarna ger upphov till.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom biståndsramen öka resurserna till vatten och sanitet.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underteckna tilläggsprotokollet till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.²
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att föra en bred dialog med folkrättsjurister, urbanfolkningar, lagstiftare, lagtolkare och forskarsamhället m.fl. om naturens egna rättigheter.²

¹ Yrkande 3 hänvisat till CU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkandena 4–6 hänvisade till UU.

Dricksvatten

Friskt vatten i våra kranar och fungerande avlopp är något vi utgår från att vi alltid ska ha tillgång till i Sverige. Bestörtningen blev därför stor när bland annat Östersund under flera månader drabbades av parasiten *Cryptosporidium*. Det är kommunerna som har det direkta ansvaret för dricksvattenförsörjningen, men staten har skyldighet att skapa goda förutsättningar för kommuner att klara av de situationer som kan uppstå i samband med stora kriser.

Riksrevisionen gjorde 2008 en granskning av hur den svenska beredskapen för skydd av svenskt dricksvatten ser ut: ”Dricksvattenförsörjning – beredskap för stora kriser”. I revisionens introduktion till rapporten på webbplatsen kan vi läsa följande:

”Samhället står inte väl rustat om en allvarlig kris skulle inträffa i dricksvattenförsörjningen. Risk- och sårbarhetsanalyserna håller inte tillräcklig kvalitet och regeringen har inte tagit ställning till vilken nivå som ska finnas på krisberedskapen. Samtidigt finns positiva inslag i utvecklingen av krisberedskapen.” De positiva inslagen är till exempel åtgärder Livsmedelsverket vidtagit.

Enligt revisionen har hot och risker ökat med pågående klimatförändringar och därmed sårbarheten vad gäller bland annat personal- och laboratoriesituation samt för reservvatten. Granskningen visar att vi i dag inte har möjlighet att hantera allvarliga kriser som kräver nödvattenförsörjning eller evakuering av utsatta grupper inom väsentliga delar av storstadsområdena.

Granskningen utmynnar i ett antal rekommendationer riktade till myndigheter på olika nivåer i samhället. Den har dock begränsat sig till större städer och stora försörjningssystem, vilket innebär att sårbarheten i stora delar av landets vattenförsörjning är outforskad. Det vore naturligtvis betydelsefullt att gå vidare i granskningen och utreda sårbarheten även utanför storstadsområdena.

Sverige står i dag inte heller inför några militära hot från omvärlden. Säkerhetspolitik av i dag börjar inrikta sig alltmer på att belysa andra områden som kan utgöra ett hot mot länders säkerhet, som till exempel klimatpåverkan och naturkatastrofer. Inget land är förskonat från att drabbas av terrorhandlingar. Att förgifta vattensystemen och därmed slå ut stora delar av befolkningen är inte omöjligt. Även denna aspekt bör ingå i en granskning av sårbarheten i hela landet.

Översvämningar

Inte bara förorenat eller förgiftat dricksvatten kan ge kommunerna stora problem. Klimatpåverkan leder också till förändrat väder i Sverige. I dag blir översvämningar allt vanligare med stora skador på både vattentäkter och infrastruktur. Bortregnade vägar och spår, villor som rasar ner i vattendrag med mera är inte långt ovanligt i Sverige. De 100-årsregn som kommunerna

Fel! Okänt namn på

planerar för kan komma att inträffa med mycket kortare intervaller och kanske vara mycket häftigare än beräknat. Därför behövs nya planeringsverktyg och förändrade riktlinjer för byggande av både bostäder och infrastruktur. Inte minst behöver strandskyddet stärkas då vattennivåerna i framtiden kan vara mycket högre alltid eller vissa delar av året.

Globalt

I Sverige är vi ändå lyckligt lottade. Vi har gott om vatten, och vi har god ekonomi och därmed möjlighet att anpassa oss till de förändrade förutsättningarna. Värre ser det ut i andra delar av världen. Svältkatastrofen på Afrikas horn är ett klart exempel på vad klimatpåverkan får för konsekvenser för länder i avsaknad av ekonomiska möjligheter till anpassning och till att förse medborgarna med vatten. Allt levande är helt beroende av vatten för att överleva. Vatten är ett måste för att alla samhällen ska fungera – både för djur och för människor.

Bistånd

United Nations Development Programs (UNDP) årliga rapport handlade 2006 om vatten och sanitet. UNDP menar att frågan om vi ska nå millenniemålen 2015 är helt beroende av om världen kommer att svara på den globala vattenkrisen. Ändå ser vi att mängden bistånd som går till vatten och sanitet krymper och att mer vikt läggs på katastrofbistånd på bekostnad av bistånd som verkar för långsiktig förändring och hållbar utveckling.

Varje år dör, enligt rapporten, 1,8 miljoner barn av diarré och andra sjukdomar orsakade av bristen på vatten och sanitet. Rapporten visar att det i dag egentligen finns mer än tillräckligt med vatten i världen, både för hushållen och för jordbruket och industrin. Vattenkrisen är ett resultat av fattigdom, skeva maktförhållanden och en dålig vattenförvaltning. Det finns absolut ingen anledning att inte ge barn i fattiga länder möjlighet att överleva sin femårsdag, vilket barnen i de rika länderna fick efter politiska reformer på vatten- och sanitetsområdet.

Det borde vara en självklarhet att en större andel av biståndet bör satsas på rent vatten och sanitet – som är grundläggande för all utveckling – och kampen mot fattigdomen. Vatten och sanitet påverkar direkt och indirekt förutsättningarna att nå samtliga FN:s millenniemål. Utan rent vatten och sanitet blir flera av de övriga millenniemålen mycket svåra att uppfylla, inte minst målen för mödrahälsa, barnadödlighet, fattigdom, utbildning och miljö.

Hösten 2010 publicerade Utrikesdepartementet en policyskrift om miljö- och klimatfrågor inom svenskt utvecklingssamarbete. I den kan vi läsa: "Sverige skall särskilt inrikta verksamheten på ökad tillgång till rent vatten och sanitet". 2010 anslog Sida 310 miljoner kronor till vatten och sanitet. Det är

nästan en halvering av de 600 miljoner som anslogs året innan. Sveriges andel av biståndet som går till vatten ligger lågt i jämförelse med många andra länder i Europa. Snittet i Västeuropa är sedan flera år 6 procent, men 2010 anslog Sida bara 2,1 procent till vatten och sanitet. Det är därför välkommet att regeringen i årets biståndsbudget ökar fokus på vatten och sanitet. Vi vill öka ännu mer. I vår budgetmotion återför vi medel från avräkningarna till biståndsramen med 2 miljarder kronor. Det ger utrymme till angelägna satsningar på bland annat vatten och sanitet.

Rätt till vatten

Medan vår ekonomi och befolkning växer blir vi en allt törstigare värld, och allt levande är helt beroende av vatten för att överleva. Vatten är ett måste för att samhället ska fungera. Varje liter bensin som ska produceras kräver upp till 2,5 liter vatten. I snitt behövs grödor som odlas för bioenergi åtminstone 1.000 liter vatten per producerad liter biobränsle. Det krävs ungefär 2.700 liter vatten för att framställa en t-tröja i bomull, uppemot 4.000 liter vatten för att producera ett kilo vete och så mycket som 16.000 liter för att producera ett kilo nötkött. Jordbrukets vattenanvändning för mat- och textilproduktion står för hisnande 70 procent av all färskvattenanvändning. Konkurrensen om vatten är således stor.

Bristande tillgång på vatten, mat, sjukvård, arbete och utbildning är dock alla exempel på kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter som miljontals fattiga och utsatta människor förvägras varje dag.

I våras tog Sverige i FN:s råd för mänskliga rättigheter klar ställning för att tillgång till rent vatten och sanitet är grundläggande mänskliga rättigheter. Ett besked vi mottar med tillfredsställelse efter att ha motionerat om detta under flera år och då fått avslag på våra yrkanden. Sverige har dock ändå inte ratificerat tilläggsprotokollet till de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna där dessa rättigheter ingår. Tillsammans med våra gröna kollegor i Europaparlamentet och i det europeiska Gröna Partiet arbetar vi för en snabb ratificeringsprocess. Till dags datum har 37 stater undertecknat protokollet. Att inte skriva på tilläggsprotokollet, och att ha motarbetat dess tillkomst, ställer Sverige i en dålig dager.

Naturens rättigheter

En av Miljöpartiet de grönas grundläggande tankar är solidaritet med djur, natur och det ekologiska systemet. För oss ter det sig därför naturligt när länder går före och uttalar att inte bara människor har rättigheter. I Ecuador och Bolivia har nya konstitutioner antagits där också naturen och miljön ges egna rättigheter. Det ligger väl i linje med deras urbefolkningars syn på världen.

Fel! Okänt namn på

När rätten till en ren miljö tidigare diskuterats har det i huvudsak handlat om människors rätt att andas ren luft, få tillgång till rent vatten och att leva i en icke förorenad miljö i övrigt. Att grundlagsfästa naturens egna rättigheter är ett välkommet steg som fler borde göra. För självklart är det väl ändå så att till exempel fisken i vattnet har rätt att inte förgiftas av de kemikalier vi släpper ut från jordbruk och fabriker.

Detta är dock en fråga som ligger långt från den svenska debatten om vad som ingår i begreppet rättigheter. Den tål dock att studeras närmare och vi vill därför uppmana regeringen att ta initiativ i FN till att det ska föras en bred dialog med folkrättsjurister, urbefolkningar, lagstiftare, lagtolkare, forskarsamhället med flera.

Stockholm den 2 oktober 2011

Bodil Ceballos (MP)

Peter Rådberg (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Stina Bergström (MP)

Tina Ehn (MP)

Valter Mutz (MP)

Annika Lillemets (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Mats Pertoft (MP)